

CDA
BRABANT

SAMEN BOUWEN!

2023-2027

Verkiezingsprogramma

INHOUD

VOORWOORD	4
PERSPECTIEF VOOR IEDERE BRABANDER	6
<i>Bij elkaar ‘op de koffie’ en start de dialoog</i>	6
<i>Brede welvaart</i>	7
<i>Inzet op technologische en sociale innovaties én uitvoeringskracht</i>	7
<i>Prioriteit voor positieve gezondheid</i>	8
<i>Samen sporten, bewegen en spelen</i>	9
VEILIGHEID	10
<i>Sociale veiligheid</i>	10
<i>Aanpak drugsproblematiek en ondermijning</i>	10
<i>Aanpak branden in het buitengebied</i>	11
<i>Inzet defensie</i>	11
CULTUUR EN ERFGOED	12
<i>Cultuur</i>	12
<i>Erfgoed</i>	14
VERSTERKEN BRABANTS MOZAÏEK	15
<i>Brabantse ruimtelijke ordeningsprincipes</i>	15
<i>Gebiedsgerichte aanpak</i>	16
WONEN IN BRABANT	18
<i>Plancapaciteit en doorstroming</i>	18
<i>Nieuwe woonvormen</i>	18
<i>Bijzondere doelgroepen</i>	19

LANDBOUW, VOEDSEL EN NATUUR	21
<i>Consistent, perspectiefvol en proportioneel beleid voor de landbouw</i>	21
<i>Stikstofaanpak</i>	26
<i>Natuur voor iedereen</i>	27
MOBILITEIT EN INFRASTRUCTUUR	29
<i>Mobiliteitstransitie</i>	29
<i>Fiets- en voetpaden</i>	30
<i>Vrachtverkeer en zwaar (landbouw)vervoer</i>	30
<i>Samen oplossen en rol voor werkgevers</i>	30
<i>Vliegvelden</i>	31
ECONOMIE, EDUCATIE EN WERKGELEGENHEID	32
<i>Naar een duurzame en circulaire economie</i>	34
<i>Bedrijventerreinen</i>	34
<i>Arbeidsmarkt en educatie</i>	34
<i>Recreatie en Toerisme</i>	35
WATER, ENERGIE, BODEM EN LUCHTKWALITEIT	36
<i>Water</i>	36
<i>Energie</i>	38
<i>Bodem</i>	39
<i>Luchtkwaliteit</i>	39
FINANCIËN	40
TOT SLOT	41
BIJLAGE 1	43

VOORWOORD

Samen bouwen aan een sterk en leefbaar Brabant, voor het nu, maar ook voor de volgende generaties, dat is de klus waar we voor staan. In onze provincie Noord-Brabant zien wij de grote uitdagingen op het gebied van onder andere de woningbouwopgave, het klimaat, de werkgelegenheid en het zoeken naar de juiste balans tussen landbouw, natuur en milieu.

We spraken in aanloop naar dit verkiezingsprogramma vele Brabanders, van Bergen op Zoom tot het Land van Cuijk, in stad en platteland en met jong en oud. Zowel over hun zorgen en problemen, als ook over hun dromen. We haalden inspiratie op uit die verhalen om te werken aan oplossingen die we hebben opgeschreven in ons verkiezingsprogramma.

Verhalen van bijvoorbeeld het jonge stel dat na tien keer overbieden nog geen betaalbare woning had gevonden. De gepensioneerde die op zoek was naar een levensloopbestendige woning, omdat zijn huis echt veel te groot werd. De melkveehouder en zijn gezin die slapeloze nachten hadden over de keuzes die te maken zijn voor de toekomst. De boswachter die door extreme droogte de natuur ziet lijden. Vrijwilligers en ondernemers die overspoeld werden met steeds weer nieuwe eisen en regels. En de jonge moeder die door de torenhoge energierekening in zware financiële problemen terecht was gekomen.

Maar ook hoe met een groot gevoel van saamhorigheid duizenden vrijwilligers werken bij verenigingen, vele mantelzorgers zich inzetten voor de zorg van hun naasten en er elke dag weer opnieuw hard wordt gewerkt, in bedrijven, instellingen, organisaties of thuis. Brabanders zijn gastvrij en kijken met een zeker optimisme naar de wereld om zich heen.

Vanuit onze uitgangspunten rentmeesterschap, solidariteit, gespreide verantwoordelijkheid en publieke gerechtigheid geeft het CDA in dit programma invulling aan antwoorden op de kansen en uitdagingen. Soms al heel concreet en soms als richting om daar het gesprek over te voeren.

Want het gesprek voeren over de richting en de acties vinden wij als CDA belangrijk. Als CDA willen we in gesprek komen en blijven met de inwoners, bedrijven en organisaties in onze provincie Brabant. Hoe groot de uitdagingen ook zijn, de oplossing blijft mensenwerk, geen wiskundig model. Alleen dan kunnen we op een goede manier invulling geven aan de dingen die nodig zijn. Alleen op die manier, zien we met vertrouwen de toekomst tegemoet en blijft Noord-Brabant een provincie waar het goed wonen, leven en werken is.

Erik Ronnes

Lijsttrekker CDA Brabant

Goed bestuur is een voorwaarde voor een florerende samenleving en een gezonde economie. Goed bestuur streeft naar rechtvaardigheid en gaat uit van dienstbaarheid en verantwoordelijkheid. Door de politieke tegenstellingen zien we dat steeds vaker er een onderlinge strijd wordt gevoerd waarin die tegenstellingen verder vergroot worden.

De zorgen van de mensen in Brabant worden daardoor onvoldoende behartigd door het politieke bestuur, waarmee we de daadkracht verliezen om problemen op te lossen en te kunnen bijsturen als het fout gaat.

Om het vertrouwen tussen burger en de provincie te herstellen moeten allereerst deze problemen boven tafel komen.

Zolang dit niet gebeurt, staat de provincie voor veel mensen niet meer aan de zijde van de burgers van Brabant als een goede dienstverlenende organisatie. Als politici in hetzelfde bestuur elkaar niet vertrouwen, waarom zouden burgers de overheid dan nog vertrouwen?

Juist daarom staat CDA Brabant voor een gezonde samenwerking met iedereen, en te werken aan het realiseren van realistisch beleid en hiermee toe te werken naar een beter bestuur.

Wij willen werken aan een bestuur dat weer uitgaat van openheid, van vertrouwen, rechtvaardigheid en dienstbaarheid. Die verandering komt niet vanzelf, niet door slechts de wens hiertoe uit te spreken of allerhande beloftes te doen.

Dit vergt een concrete inspanning van ons allemaal.

CDA Brabant wil hierin de eerste stap zetten en gezamenlijk met het oog op het algemeen belang en vanuit een houding van rechtvaardigheid deze verandering inzetten.

PERSPECTIEF VOOR IEDERE BRABANDER

De afgelopen jaren ging het goed met de welvaart in Brabant, heel erg goed zelfs. Voorgaande generaties hebben hard moeten werken om dit hoge welvaartsniveau te kunnen bereiken. We hebben in Brabant in economische zin nu zelfs een voorsprong genomen op de rest van het land. We zijn daar trots op, ook al uiten we dat als Brabanders niet altijd...

Materiële welvaart en economische groei staan evenwel niet automatisch garant voor 'voortgang' of wat we nu wel noemen de brede welvaart. *Bij brede welvaart gaat het namelijk ook om leefklimaat, gezondheid en inclusiviteit.*

Onder leefklimaat vallen wonen, fysieke en digitale bereikbaarheid, natuur, veiligheid, sociale binding, duurzame energie en een schoon milieu. Onder inclusiviteit wordt verstaan gelijke kansen voor en toegang tot werk en inkomen, sociale zekerheid en toegang tot essentiële voorzieningen zoals onderwijs, scholing en zorg. Bij gezondheid gaat het om fysieke en mentale gezondheid.

We constateren dat we nu keihard geconfronteerd worden met een aantal hardnekkige problemen op het gebied van leefklimaat, gezondheid en inclusiviteit die in enkele gevallen de vorm van een crisis aanneemt. Wat zijn die hardnekkige problemen en wat gaan we doen?

We zien dat groepen mensen niet of onvoldoende van de welvaarts-groei kunnen profiteren. Te veel mensen missen het uitzicht op een betere toekomst.

CDA Brabant wil dat iedere Brabander perspectief heeft en kan werken aan een betere toekomst voor zichzelf en voor hun kinderen en kleinkinderen.

Ook zien we dat de sociale cohesie in buurten en wijken verder dreigt af te brokkelen. Die afbrokkeling willen we in Brabant, waar gemeenschapszin van oudsher goed ontwikkeld is, een halt toe roepen. CDA Brabant wil dat we ons thuis voelen in onze eigen woon- en leefomgeving. We willen en kunnen die gemeenschapszin, de zorg voor elkaar, stimuleren. We zien allerlei goede voorbeelden die vragen om navolging en opschaling.

Bij elkaar 'op de koffie' en start de dialoog

De kloof tussen burger en overheid wordt al jarenlang alleen maar groter. Burgers lijken meer vertrouwen in de rechter dan in de overheid te hebben en omgekeerd. Een groeiende groep dreigt af te haken, of sterker nog, gaat in verzet tegen de bestaande orde. Polarisatie, sociale onrust en onveiligheid nemen dan toe. *Het CDA wil die kloof dichten.* Niet met de inzet van nog meer beleid, van nog meer regels of van democratische lapmiddelen als een referendum maar eigenlijk door weer heel ouderwets het goede gesprek te voeren met elkaar. In de dialoog, in het goede gesprek komen we van elkaar te weten wat er speelt. Behalve een scherp inzicht leidt de dialoog ook tot meer vertrouwen. De burgers voelen zich namelijk gezien en gehoord. In die dialoog doen we ook een beroep op de Brabanders om zelf ook maatschappelijk actief te zijn.

We willen dus een dialoog organiseren op alle niveaus zowel ambtelijk als bestuurlijk en zowel provinciaal als lokaal. *Een dialoog waarin geluisterd wordt, maar waarin we het lef hebben om elkaar aan te spreken op ieders verantwoordelijkheid.* Pas dan herstellen we de verbinding tussen overheid en burger, maar ook onderling! Het wordt een opzet zonder opsmuk, spontaan op straat en in het café en in het buurthuis. En het is niet eenmalig of alleen incidenteel zoals in de aanloop naar verkiezingen. Het wordt een 'way of life' zoals we ooit in Brabant gewoon waren om bij elkaar te buurten en op de koffie te gaan en om aan de keukentafel problemen op te lossen. Met deze manier van doen brengen we in de politiek, in het beleid en in de uitvoering van het beleid de menselijke maat weer terug.

Brede welvaart

Brede welvaart gaat over het goede leven, over de kwaliteit van leven van ons nu en in de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen. CDA Brabant wil brede welvaart leidend maken in het denken en doen. Dat draagt bij aan een integrale aanpak van economische, ecologische en sociale ontwikkelingen en daarmee tot concrete resultaten. Het is echter geen vrijblijvende keuze. Het zijn de Brabanders die bepalen of we hiermee succesvol kunnen zijn en de gewenste resultaten gaan bereiken. We dreigen ons nu vaak te verliezen in statistieken als we ons afvragen waar het in Brabant of waar het in de stad of het dorp goed gaat, waar het minder goed gaat, waar we het beter doen dan de Randstad of de rest van het land. Daar kopen de burgers die niet profiteren van de

groei van de welvaart, die laaggeletterd zijn, die somber zijn over hun toekomst of die van hun kinderen en kleinkinderen, niets voor.

Brede welvaart moet beginnen met de vraag: hoe gaat het met je? Dat kom je te weten door met elkaar het gesprek aan te gaan. *Dit goede gesprek is ook nodig om met elkaar bewust te zijn van het feit dat de beschikbaarheid van energie, van goed en voldoende water, van gezond voedsel geen vanzelfsprekendheid is.* Dat onze gezondheid en die van onze kinderen en kleinkinderen, in het geding is als gevolg van onze stijl van leven. En dat niet alleen de overheid, maar ook de burger zelf in actie moet komen.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- starten we de dialoog en gaan we veel nadrukkelijker met elkaar in gesprek zowel ambtelijk als bestuurlijk, lokaal en provinciaal. Uitwisselingsprogramma's en het gelijkwaardig bundelen van lokale en provinciale capaciteit in regionale teams kunnen hierbij helpen;
 - wordt het beleid vanaf nu voorzien van een zogeheten brede welvaartstoets.
-

Inzet op technologische en sociale innovaties én uitvoeringskracht

We willen blijven inzetten op de innovatieve en creatieve kracht van Brabant, want daarmee blijft de welvaart in de toekomst op peil. Tegelijkertijd moeten we die innovatieve en creatieve kracht in Brabant breder inzetten voor het oplossen van enkele hardnekkige problemen. Dat vraagt in de allereerste plaats om meer kennisontwikkeling en kennisdeling. Maar dat vraagt ook om lef om te durven experimenteren en om ruimte te geven aan andere oplossingen dan tot nu toe gebruikelijk.

Succes is 10% strategie en 90% uitvoering. We zijn goed in het maken van beleid maar de uitvoering is op z'n zachts gezegd niet optimaal.

Het CDA wil extra uitvoeringskracht ontwikkelen in samenwerking met bedrijven en onderwijsinstellingen. *Om de uitvoeringskracht te vergroten gaan we bedrijven stimuleren en uitdagen om concreet mee te werken aan de verbetering van het leefklimaat en inclusiviteit* (te beginnen met en voor de eigen werknemers). Dat is ook in hun belang, nog los van de het morele appèl dat we mogen doen. Een goed presterende economie is weliswaar een basisvoorwaarde voor een stabiele en vitale samenleving maar het omgekeerde is zeer zeker ook het geval. Het bedrijfsleven is zich van deze wisselwerking in toenemende mate bewust. Bovendien zijn er directe eigen belangen. De nieuwe generatie jongeren wil graag werken bij ondernemingen die zich maatschappelijk actief tonen. En op de kapitaalmarkt wordt steeds meer gelet op het fatsoenlijk opereren van bedrijven.

Ook moeten we nadrukkelijker het onderwijs aanhaken. Scholen zijn instituten waar veel nieuwe kennis wordt ontwikkeld, waar creatieve denkkraft aanwezig is en waar, erg belangrijk, burgerschapscompetenties worden ontwikkeld.

We willen ook hen uitdagen en stimuleren om concreet aan de slag te gaan met de uitdagingen van de brede welvaart. We hebben in Brabant al slagkracht laten zien en successen geboekt met onze zogeheten triple helix aanpak: een niet-vrijblijvende samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs. Ook de gebiedsprocessen zijn goede voorbeelden van samenwerkingen waarin slagkracht ontwikkeld kan worden voor het oplossen van maatschappelijke problemen. In deze samenwerkingen zouden in onze ogen ook de burgers en maatschappelijke organisaties intensiever betrokken moeten worden. Burgerinitiatieven bottom-up en sociale ondernemingen spelen in toenemende mate een rol bij het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken op het terrein van bijvoorbeeld energie en klimaat, zorg en onderwijs.

CDA Brabant zet in op een eigentijdse versterking van het maatschappelijk middenveld waarbij burgers actief worden betrokken.

We stellen vast dat marktwerking niet dé oplossing is. Evenmin is de overheid in staat om complexe problemen op te lossen en complexe uitdagingen aan te gaan.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- zetten wij onverkort in op het stimuleren, faciliteren en verbreden van regionale samenwerking tussen gemeenten, bedrijfsleven, onderwijs én burgers. Rollen en verantwoordelijkheden van de diverse partijen dienen gelijkwaardig en aan de voorkant duidelijk zijn.
-

Prioriteit voor positieve gezondheid

De groei van de welvaart en de daarbij behorende stijl van leven gaat gepaard met een aanslag op het milieu en direct en indirect op onze gezondheid. Ook hier is sprake van taaie problematiek en laten we onvoldoende vooruitgang zien bij de aanpak. De belangrijkste voorwaarde voor een goed leven is gezondheid. Dit vindt een grote meerderheid en dat is tijdens de corona-pandemie opnieuw gebleken. *Gezondheid is sterk bepalend voor de kwaliteit van leven.* Een ziekte beperkt iemands mogelijkheden om actief en volwaardig deel te nemen aan de samenleving.

Het welzijn van mensen hangt sterk samen met hun gezondheid: een slechte gezondheid gaat vaak samen met een lager welzijn en kan zorgen voor problemen op het gebied van werk, sociaal leven en wonen. We willen het beleid op het gebied van gezondheid en dan met name op positieve gezondheid krachtig voortzetten. Positieve gezondheid stelt immers het betekenisvol leven van mensen centraal en niet de ziekte. De nadruk ligt op de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens en niet op de beperkingen of ziekte zelf.

Samen sporten, bewegen en spelen

Sport is maatschappelijk goud dat we moeten verzilveren. Het verbindt mensen en is gezond. Eenzaamheid blijft een serieus risico voor jongeren en ouderen. Het is belangrijk lokale initiatieven te stimuleren die samenhangen met de zorg voor jongeren en de betrokkenheid van onder andere de sportsector. Voor onze senioren is het van belang dat ze kunnen blijven bewegen en elkaar ontmoeten. CDA Brabant streeft ernaar dat iedereen in onze provincie zonder belemmeringen deel kan nemen aan sport en spel in zijn of haar omgeving. *Fysieke beperkingen, financiële beperkingen of een taalbarrière mogen daarin geen rol spelen.* Het versterken van sportverenigingen en het verenigingsgevoel is van groot belang, alsook goede voorzieningen voor sport en beweging in de openbare ruimte.

Ook het samen bewegen en spelen in onze bossen, op pleinen, in tuinen, speeltuinen en op scholen speelt een belangrijkere rol. Onze buitenruimte moet aantrekkelijker worden ingericht om te gaan wandelen, fietsen en bewegen.

Sportverenigingen dragen bij aan de leefbaarheid en levendigheid in al onze Brabantse dorps- en stedelijke kernen.

Veel sporters zorgen er ook voor dat hun vereniging draaiende blijft door bijvoorbeeld bardiensten te draaien, mee te helpen met het onderhoud of kinderen van A naar B te brengen. Wij zijn trots op al die vrijwilligers. Wij willen dat niemand aan de zijlijn staat en dat iedereen moet kunnen sporten. Sporten, bewegen en spelen kunnen ook bijdragen aan integratie van statushouders, asielzoekers en arbeidsmigranten.

Mensen met een beperking zijn burgers die net als iedereen mee willen doen in onze samenleving. Voor mensen met een handicap kijken we niet naar wat niet kan, maar zoeken we altijd naar oplossingen hoe het wél kan. We willen meer mogelijkheden voor sport en beweging voor deze groep.

Als het aan CDA Brabant ligt dan:

- stimuleren wij de realisatie van 'groene samen speeltuinen' ter ondersteuning van breedtesport. Dit zijn 'vergroende' speeltuinen en buitensportaccommodaties die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een fysieke beperking;
 - maken we sporten, bewegen en spelen onderdeel van integratiemogelijkheden;
 - Zet de provincie zich in om topsportevenementen naar Brabant te halen. Brabant staat bekend om zijn topsport(ers) en kan dat imago benutten om sporten nog aantrekkelijker te maken.
-

VEILIGHEID

Veiligheid is en blijft voor CDA Brabant een belangrijk thema. De rol van de provincie mag niet onderschat worden. CDA Brabant ziet dat criminaliteit niet bij de gemeentegrenzen, provinciegrenzen of landsgrenzen stopt. De provincie moet hierin coördineren, ondersteunen, stimuleren, verbinden en aanjagen.

Sociale veiligheid

Brabanders moeten zich veilig kunnen voelen in eigen huis en de directe woonomgeving. Ook in het verkeer, in het openbaar vervoer en waar de vrije tijd wordt doorgebracht, is dit een groot goed.

Ieder heeft hierin een eigen verantwoordelijkheid.

Je kan bijvoorbeeld deelnemen aan een buurtpreventieteam. Dit verhoogt ook de sociale cohesie in je wijk of dorp. Verdachte activiteiten kun je altijd melden, zoals

bijvoorbeeld bij de verhuur van een schuur waar niet duidelijk is waarvoor het gebruikt gaat worden, een 'foute' sponsor van de sportclub van je kinderen, wanneer een vakantiehuis langer wordt gebruikt dan waar het voor bedoeld is of waarbij het vermoeden is dat hier illegaal arbeidsmigranten wonen.

Ook dragen we bij aan de veiligheid voor onszelf en een ander in het verkeer door je te houden aan de 'spelregels' die we hierover samen hebben gemaakt en beschermende kleding of helm te dragen daar waar dit wenselijk is.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- ondersteunt de provincie campagnes om het gedrag in het verkeer te veranderen;
 - stimuleren we het delen van succesverhalen in de veiligheidsaanpak door gemeenten in Brabant;
 - ondersteunt de provincie campagnes waarin burgers worden verwezen naar instanties waar verdachte zaken gemeld kunnen worden.
-

Aanpak drugsproblematiek en ondermijning

Het lijkt onschuldig; een pilletje tijdens een festival, maar er zit een hele wereld achter. Criminele organisaties zoeken steeds meer de verbinding met de bovenwereld, ook met burgemeesters en wethouders, wat leidt tot ondermijning. De productie van drugs vormt een gevaar voor de omgeving en het afval wordt in het buitengebied gedumpt. Jongeren met weinig kansen op de arbeidsmarkt, kiezen er eerder voor om gemakkelijk en snel geld te verdienen door drugs te dealen. Een kleine groep criminelen verrijkt zich ten koste van de maatschappij.

De overheid moet hierin hard optreden tegen wie niet wil veranderen, maar moet zacht zijn voor mensen die niet anders kunnen door de problematiek waarmee ze kampen op te lossen.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- verhogen we kansen van (kansarme) jongeren die vatbaar zijn voor drugscriminaliteit;
 - blijven we het Regionale Informatie- en ExpertiseCentra (RIEC) met de aanpak tegen drugscriminaliteit en ondermijning ondersteunen;
 - vergroten we het toezicht in het buitengebied, vanuit Samen Sterk In Brabant (SSIB) en door meer samenwerking te krijgen tussen BOA's, politie en jagersvereniging; zorg hierbij voor een goede opleiding hoe zij met dergelijke, steeds gevaarlijker wordende, criminaliteit om moeten gaan.
-

Aanpak branden in het buitengebied

Door de klimaatverandering wordt het in de zomer steeds droger en neemt de kans op bosbranden toe. De meeste branden in het buitengebied ontstaan door menselijk gedrag; barbecueën in het buitengebied, sigaretten niet goed uitmaken, glazen flesjes achterlaten. Als de brand eenmaal ontstaan is, verspreidt die zich snel door de wijze van begroeiing en is de brand moeilijk te bestrijden, omdat de brandweer de brand niet goed kan bereiken.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- leren we van de evaluaties van de Peelbranden en intensiveren we de samenwerking met de veiligheidsregio's;
 - zorgen we samen met natuurbeheerders en particuliere grondbezitters voor begaanbare routes en brandgangen voor de brandweer;
 - zorgen we voor vernatting van de natuurgebieden met meer loofbomen en minder naaldbomen;
 - verzorgen we voorlichtingscampagnes die het gedrag van de gebruikers van het buitengebied veranderen.
-

Inzet defensie

Noord-Brabant is een echte defensieprovincie. De Staf Commando Luchtstrijdkrachten en de Koninklijke Militaire Academie in Breda hebben een landelijk bereik, in West- en Oost-Brabant zijn er kazernes van de Koninklijke Marechaussee, er zijn 3 vliegbases, één kazerne van de landmacht en één kazerne voor de commando's. Defensie is daarmee een grote werkgever in Noord-Brabant en heeft technisch opgeleid personeel. Met name de koninklijke marechaussee en de landmacht kunnen ingezet worden op veiligheidsvraagstukken.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- trekken de provincie, veiligheidsregio's en defensie samen op om te zorgen voor een zo groot mogelijke inzet op de hiervoor aangegeven veiligheidsonderwerpen. De Koninklijke Marechaussee en de Landmacht kunnen hierin een grotere rol spelen dan op dit moment gebeurt.
-

CULTUUR EN ERFGOED

Het CDA is trots op de Brabantse identiteit die voor een deel bepaald wordt door cultuur en erfgoed. Van carnaval tot bloemencorso's en van amateurkunst tot de professionele kunst- en cultuur(verenigingen). Cultuur brengt Brabanders samen en draagt bij aan sociale verbondenheid en ontwikkeling. Het verenigingsleven, gildes, muziekgezelschappen, bibliotheekvoorzieningen en cultuureducatie vormen het sociale weefsel in onze steden en dorpen en vergroot de leefbaarheid.

Cultuur

De provincie heeft en houdt haar verantwoordelijkheid voor een goede culturele infrastructuur.

Specifiek willen we het aanjagen en faciliteren van cultuureducatie en cultuurdeelname voor alle kinderen in Brabant benoemen.

De landelijke matchingsregeling Cultuureducatie met Kwaliteit kan borgen dat alle kinderen een gevarieerd cultureel curriculum opbouwen. Het bereiken en kunnen meedoen van alle inwoners in Brabant heeft voor ons een hoge prioriteit.

Provinciale organen kunnen daartoe een ondersteunende rol vervullen mede aan de hand van vooraf gestelde voorwaarden en criteria. Denk aan integratie, multiculturele ontmoetingen, hulp voor laaggeletterdheid en digivaardigheden. De provincie kan ook bovenregionale culturele activiteiten arrangeren of faciliteren waarbij vooral veel inwoners moeten worden bereikt.

Professionele kunst en cultuur draagt bij aan de kwaliteit van de leefomgeving en toeristische aantrekkelijkheid. Professionele kunst, al is zij autonoom, dient ook uitgedaagd te worden tot zelfreflectie en actieve dialoog met haar publiek en haar (cultuur-) partners.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- krijgen instellingen die van betekenis zijn voor de culturele infrastructuur minimaal een vierjarig subsidiecontract (in lijn met het Rijk) met een duidelijke 'resultaatopdracht' in lijn met bovenstaande omschrijving en vindt hier afstemming over plaats voorafgaand aan de subsidieverlening;
 - arrangeert de provincie een samenwerking met onder andere de gemeenten om cultuureducatie (Cultuureducatie met Kwaliteit) voor alle kinderen in Brabant te realiseren.
-

Erfgoed

Onze provincie is rijk aan erfgoed. CDA Brabant wil zuinig zijn op ons erfgoed. Kerken en kloosters, kastelen en landgoederen, (voormalige) industriële gebouwen en de Hollandse waterlinie vertellen een verhaal over de geschiedenis van Brabant en zijn beeldbepalend en aantrekkelijk voor de leefomgeving. *Het verleden respecteren en combineren met hedendaagse functionaliteit spreekt ons aan. Ook het immaterieel erfgoed, waaraan onze provincie zo rijk is, zorgt ervoor dat Brabant, Brabant is.* Daarom stimuleren we het toekomstbestendig maken van erfgoed. Dat vraagt om een onderzoekende en meedenkende provincie. Aan elke gemeente wordt gevraagd een visie op te stellen voor haar erfgoed in samenspraak met haar bewoners. Lokale partners en gemeenten kunnen het beste bepalen op welke manier omgegaan kan worden met het (herbestemmen van) culturele erfgoed waarbij er een balans is tussen de wensen van de samenleving en de waardering voor het verleden.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- pleiten we voor het stimuleren van gemeenten om een 'eigen verhaal' c.q. lokale visie op te stellen voor haar erfgoed, zowel materieel als immaterieel' in samenspraak met haar bewoners.
-

VERSTERKEN BRABANTS MOZAÏEK

We kunnen spreken van grote urgente opgaven waar we in ‘ons’ Brabant voor staan zoals klimaatverandering, natuurherstel, voldoende en betaalbare woningbouw en bereikbaarheid van werklocaties. Deze opgaven vragen stuk voor stuk om ruimte. Als we alle opgaven een plek willen geven zou Brabant waarschijnlijk twee keer zo groot moeten zijn. Tevens willen we het voor Brabant zo kenmerkende landschap intact houden. De mooie mix van steden en dorpen omgeven door een fraai buitengebied wordt alom gewaardeerd. En toch liggen er ook kansen voor Brabant. Door slim te combineren, werken we aan meervoudig ruimtegebruik. Maar ook door het stimuleren van circulair bouwen. Daarmee gaan we zorgvuldig om met de schaarse in ruimte en materialen en dragen we bij aan flexibiliteit voor nieuwe functies. Als provincie hebben we een grote rol in de ruimtelijke ordening. Maar ook hier zoeken we de dialoog en samenwerking op met diverse partners, lokale overheden, boeren en burgers.

Brabantse ruimtelijke ordeningsprincipes

De provincie heeft een grote rol bij de ruimtelijke ordening: hoe en volgens welke regels richten we Brabant in. We kijken daarbij naar duurzaam en meervoudig ruimtegebruik en gaan kritisch om met ontwikkelingen die zowel boven- als ondergronds veel ruimte vragen. *Uitgaan van Water en Bodem zijn daarbij het leidende principe.* Een goede samenwerking met de waterschappen is hiervoor een must.

Één van de grote opgaven, maar tevens ook één van de grote kansen in Brabant zijn de herontwikkeling en transformatie van binnenstedelijke locaties in steden en dorpen.

Door meerdere functies in dit soort herontwikkelingen te combineren (meervoudig ruimtegebruik), bouwen we aan meer leefbare steden en dorpen. We gaan leegstand tegen en voegen voorzieningen toe waar behoefte aan is. We kiezen voor duurzaam ruimtegebruik en leefbaarheid. Verdichting vindt bij voorkeur in de stedelijke structuren plaats. We kiezen daarmee voor de ladder van duurzame verstedelijking. Bij een aantoonbare meerwaarde voor een ontwikkeling moet maatwerk in dit afwegingscriteria geleverd kunnen worden, bijvoorbeeld als het om leefbaarheidsaspecten in de (kleine) dorpen gaat. Ook willen we met name de dorpen (of oudere stadsdelen) uitdagen om nadrukkelijker op zoek te gaan naar hun eigen identiteit en

daarmee meerwaarde voor de regio (al dan niet in combinatie met een ‘eigen verhaal’ op basis van het lokale erfgoed, zie eerder). Het CDA Brabant zet in op het inrichten van een fonds van waaruit Identiteit Versterkende Opgaven (IVO) ge(co)financierd kunnen worden.

Als gevolg van het verdichten, wordt de functie van de openbare ruimte belangrijker. Naast spelen, bewegen en ontmoeten, moet daar ook ruimte worden gemaakt om vraagstukken en doelstellingen op het gebied van klimaat en energie op te kunnen vangen. Ook houden we oog voor onze hoogwaardige agrarische gronden en landelijke kwaliteiten.

We bieden naast wonen (denk aan splitsen langgevelboerderijen en geclusterde woonvormen), ook ruimte voor herbesteding en nevenactiviteiten bij leegkomende agrarische bedrijven. Dit zonder nadelige gevolgen voor de directe omgeving. Bovendien moet hier snel gehandeld worden zodat

leegkomende agrarische bebouwing niet ten prooi valt aan ondermijning. Zo houden we de leefbaarheid en kwaliteit van het landelijk gebied op niveau.

Een goede ruimtelijke ordening versterkt de kwaliteit van de leefomgeving en draagt daarmee ook bij aan het welzijn van iedere Brabander, de brede welvaart, nu en voor de volgende generaties.

Het Brabantse land heeft stedelijke en landelijke kwaliteiten die we willen versterken. We geloven in de kracht van sterke steden én gezonde dorpen. *We willen het 'Brabants Mozaïek' behouden door te werken aan stedelijke verdichting, sterke dorpen en een vitaal platteland.* Dit kan alleen als alle partijen hun eigen verantwoordelijkheid nemen én samenwerken. De provincie heeft hierin een regisserende, coördinerende en faciliterende rol.

Gebiedsgerichte aanpak

Als CDA Brabant geloven wij in de kracht van de samenleving; geen tekentafelaanpak vanuit Den Haag, maar een invulling van onderop en samen met onze Brabantse inwoners, bedrijven, instellingen en overheden. *Voor het CDA is daarom ook hier 'samen' het sleutelwoord.* De gebiedsgerichte aanpak, niet alleen voor de Natura 2000 gebieden, maar ook voor andere opgaven kunnen zorgen voor een kwalitatieve invulling van ons mooie Brabant. Door te sturen op de ruimtelijke inrichting bouwen we aan een gezonde leefomgeving voor iedere Brabander. In de Brabantse vertaling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) hanteren we het behouden en versterken van de leefbaarheid op het platteland en perspectief voor de landbouw als belangrijke uitgangspunten in de verdere uitwerking.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- sluiten we aan aan bij het principe dat Water & Bodem een belangrijk startpunt is bij de invulling van onze fysieke en gezonde leefomgeving;
 - kiezen we voor duurzaam en meervoudig ruimtegebruik en daarmee voor de ladder van duurzame verstedelijking met mogelijkheden voor maatwerk;
 - stelt de provincie een fonds in voor dorpen (een oudere stadsdelen) van waaruit Identiteit Versterkende Opgaven (IVO) ge(co)financierd kunnen worden;
 - bieden we meer ruimte voor woonvormen, herbestemming en nevenactiviteiten bij leegkomende agrarische bedrijven;
 - hanteren we het behouden en versterken van de leefbaarheid op het platteland en perspectief voor de landbouw als belangrijke uitgangspunten in de verdere uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied;
 - bieden we meer ruimte voor woonvormen, herbestemming en nevenactiviteiten bij leegkomende agrarische bedrijven;
 - zorgen we voor voldoende flexibiliteit ten aanzien van vergunningen, bestemmingen en bijvoorbeeld bouwblok grootte om daadwerkelijk de kansen met betrekking tot verduurzaming en markttrends op agrarische bedrijven te kunnen implementeren.
-

WONEN IN BRABANT

Wonen is geen luxe, het is een basisbehoefte! Wonen op een plek waar je je thuis voelt draagt bij aan je gezondheid en ervaren geluk. De woningmarkt is uit balans, ook in onze provincie. Een eigen plek om te wonen komt voor steeds meer inwoners verder weg te liggen. De starter op de woningmarkt heeft het nakijken. Senioren die toe zijn aan een volgende stap in hun wooncarrière zitten vast aan hun huidige woning. We moeten inzetten op meer woningen, die geschikt en betaalbaar zijn, zowel in onze steden als in onze dorpen.

Plancapaciteit en doorstroming

Om genoeg woningen te kunnen bouwen is voldoende plancapaciteit nodig in vastgestelde of onherroepelijke woningbouwplannen. De laatste jaren zijn hierin flinke stappen gezet. De provincie stuurt aan op een goede gemeentelijke woonvisie en een harde plancapaciteit van ca 130% voor de eerstkomende vijf jaar. Vanuit de praktijk weten we inmiddels dat niet alle plannen daadwerkelijk ontwikkeld gaat worden. De focus voor plannen en locaties ligt daarbij op het bestaand stedelijk gebied in onze dorpen en steden.

Plannen zijn mooi maar er is meer nodig om de plannen versneld tot uitvoering te brengen. Om voldoende in te kunnen spelen op actuele trends en ontwikkelingen is flexibiliteit nodig. Het bevorderen van doorstroming is een belangrijk aandachtspunt. Één vrijkomende woning kan tot vijf verhuisbewegingen opleveren. De steden en dorpen zijn complementair en zorgen samen voor een divers aanbod zoals een echt mozaïek.

CDA Brabant wil aansluiten bij de programmaliijnen van de nationale Woon- en Bouwagenda, omdat hierdoor kansen ontstaan op extra inzet van capaciteit en middelen om onze doelen te bereiken.

Deze zijn hard nodig gezien de recente economische ontwikkelingen zoals de stijgende bouwkosten en oplopende rente en inflatie.

Nieuwe woonvormen

De vraag naar verschillende woonvormen is toegenomen. Het gaat daarbij onder andere om wonen met zorg voor ouderen, geclusterd wonen, begeleid wonen, flexwonen en zelfbouw (PO en CPO). Het huidige planaanbod in gemeentelijke woningbouwprogramma's lijkt met deze vraag (verandering) naar een meer divers palet aan woonvormen nog onvoldoende rekening te houden. We zetten met het stimuleren van CPO-projecten de mensen in dorpen (en steden) in hun kracht en bouwen daarmee samen aan sterkere gemeenschappen.

Met collectieve bouwconcepten denken we ook de toenemende eenzaamheid onder o.a. ouderen tegen te gaan en kan bijvoorbeeld ook eventuele benodigde zorg collectief ingekocht worden.

Bovendien moet het levensloopbestendig bouwen het 'normaal' worden voor zowel nieuwbouw als transformatie. Dit vergemakkelijkt de doorstroming op wijkniveau en ouderen kunnen zo ook gemakkelijker in hun oude vertrouwde woonomgeving blijven wonen. Ook liggen er kansen om de bestaande woonvoorraad meer geschikt te maken voor de huidige behoefte door in te zetten op woningsplitsing, mantelzorgwoningen, het toestaan van bewoning van bijgebouwen, enzovoort.

Ingezet wordt op het samenwerken met externe relevante stakeholders, de wooncorporaties zijn hier een zeer belangrijke partner, maar ook bijvoorbeeld belangenorganisaties zoals KBO-Brabant, ANBO en zorgverzekeraars. De provincie stimuleert het delen van de goede voorbeelden en helpt gemeenten met het zoeken naar creatieve oplossingen voor opgeworpen obstakels. Voorbeelden hiervan zijn financiële haalbaarheid (bijvoorbeeld in de vorm van subsidies en/of leningen) of denk aan het Didam-arrest en het oproepen tot het

verkorten en versnellen van procedures (lokaal, provinciaal, nationaal en Raad van State), waarbij behoud van de kwaliteit van de te nemen besluiten gewaarborgd dient te blijven. Plannen moeten vooral meer integraal beoordeeld worden op hun kwaliteit en bijdrage aan de maatschappelijke opgaven. Dit vraagt soms om concessies. We moeten ervoor waken om niet te detaillistisch op eenzijdige aspecten van plannen te toetsen waardoor we ons doel voorbij schieten en dit onnodige vertraging veroorzaakt.

Bijzondere doelgroepen

In Brabant wonen en werken veel werknemers uit Midden- en Oost-Europa die gedurende een relatief korte periode in Brabant verblijven: shortstay. Deze werknemers houden een deel van de Brabantse economie draaiende, omdat er sectoren zijn waar nauwelijks personeel te vinden is. Bijvoorbeeld in de agrarische en logistieke sector.

De komst van shortstay-medewerkers naar onze provincie levert op bepaalde plekken in Brabant problemen op ten aanzien van huisvesting, arbeidsomstandigheden, leefbaarheid in dorpen en participatie. In veel dorpen en wijken is een woningtekort. In dat licht hebben veel Brabanders zorgen over het gebruik van woningen voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Tegelijkertijd zien we schrijnende situaties rondom arbeidsmigranten voor wie in onze provincie geen fatsoenlijk dak boven het hoofd is geregeld.

CDA Brabant vindt dat wij voor deze problemen niet moeten wegkijken. *Samen met de Brabantse gemeenten moet de provincie aan de slag om het arbeidsmigrantenvraagstuk op te lossen.* En daarbij moeten we de lasten voor de gemeenten evenwichtig verdelen. Bijvoorbeeld gemeente A doet zijn duit in het zakje voor de realisatie van windmolens en gemeente B draagt zorg voor een goede huisvesting van shortstay-medewerkers of asielzoekers.

Samen werken we aan een Brabant in balans!

We maken onderscheid tussen mensen die kort, middellang of lang in Brabant verblijven. Wanneer zich in Brabant een bedrijf vestigt waar veel arbeidsmigranten in dienst zijn, moet de huisvesting vooraf goed geregeld zijn. Ook bedrijven hebben hierin een verantwoordelijkheid en we moeten hen nadrukkelijker aanspreken op het zorgen voor goede huisvesting. Veel Brabanders ervaren inmiddels ook verdringing op de woningmarkt door de komst van veel expats ofwel kenniswerkers. *De woningnood kan alleen structureel opgelost worden door sneller meer te bouwen, rekening houdend met de diversiteit aan wensen en behoeften.*

Benodigde procedures kosten echter veel tijd en voor in die tussentijd moet vooral ook gekeken worden naar tijdelijke woonconcepten of flexwoningen.

Flexconcepten zijn daarbij ook uitermate geschikt voor de (tijdelijke) opvang van spoedzoekers, studenten en ook migranten, statushouders en vluchtelingen zouden hier tijdelijk onderdak kunnen vinden in afwachting op hun perspectief voor hun toekomst en/of een 'definitieve' woning in Brabant. De rol van de

provincie kan vorm krijgen door het uitbouwen van een vorm voor collectieve inkoop en beheer van flexwoningen.

Tevens zien we dat ook migratie een structureel verschijnsel aan het worden is. Vluchtelingen, statushouders en Oekraïners verdienen eveneens een veilige plek om te kunnen wonen en hun leven weer op te bouwen.

Provincie en gemeenten moeten samen aan de slag om hier meer structurele oplossingen voor te vinden. Te denken valt aan zogenaamde regionale 'bufferlocaties' die ingezet kunnen worden om de hoogste nood uit Ter Apel op te kunnen vangen in afwachting op toewijzingen van een (sociale) woning door de corporaties.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- willen wij gemeenten stimuleren en faciliteren met het opstellen van een goede woonvisie en daarbij horende harde plancapaciteit met als vuistregel 130% voor de eerstkomende vijf jaar;
 - geven wij starters op de woningmarkt een duwtje in de rug middels deelname aan een gemeentelijke-provinciale starterslening (75% gemeenten en 25% provincie). Voor CPO-projecten willen we een aanjaagsubsidie beschikbaar gaan stellen bedoeld om de kosten van de voorbereiding van CPO projecten te financieren;
 - willen wij dat de provincie actief initiatieven stimuleert waardoor meer variatie ontstaat in de (bestaande) woonvoorraad en beter tegemoet gekomen wordt aan de behoefte zoals geclusterde en collectieve woonvormen. Er dient bij voorkeur levensloopbestendig te worden gebouwd;
 - willen wij een versterkte provinciale inzet op flexwoningen voor mensen die met spoed en/of tijdelijke huisvesting zoeken. Bijvoorbeeld door samen met partners een vorm van collectieve inkoop en beheer van flexwoningen te faciliteren.
-

LANDBOUW, VOEDSEL EN NATUUR

Consistent, perspectiefvol en proportioneel beleid voor de landbouw

De landbouw en het agrocomplex is een belangrijke economische pijler van Brabant. Niet voor niets profileert Brabant zich als dé voedselprovincie. Alle sectoren- plantaardig en veehouderij – zijn in Brabant sterk vertegenwoordigd met de bijbehorende infrastructuur. Het aantal veehouders, bedrijven en dieren daalt sterk in Brabant. CDA Brabant wil er op toezien dat eventuele verdere krimp niet ten koste gaat van de keten. De agrarische sector zorgt ook voor veel werkgelegenheid. Grote verstoringen in de primaire productie brengt de stabiliteit van de keten in gevaar. Het CDA doet een appèl op de gehele keten en zet in op de samenwerking tussen de agrariërs, de voedselverwerkers, -distributeurs en afnemers om samen te verduurzamen!

Als gevolg van de stikstofcrisis zijn de verhoudingen tussen agrarisch Nederland en het openbaar bestuur verstoord. CDA Brabant gaat zich als bestuurslaag tussen de Haagse plannen en de agrarische sector inzetten voor het herstellen van het vertrouwen tussen beide partijen. *Agrariërs moeten in staat gesteld worden goede keuzes voor de toekomst te kunnen maken.* Dat is nu niet het geval. Er lopen te veel trajecten die elkaar raken en soms ook onvoldoende op elkaar zijn afgestemd. Denk alleen maar aan de doelen met betrekking tot stikstof, water, bodem, natuur en klimaat. Met daarnaast nog eens de soms ook onduidelijke regelingen op het gebied van het mestbeleid, opkoop- en beëindigingsregelingen.

CDA Brabant zet zich in voor een gezond toekomstperspectief voor de agrarische ondernemer.

De eisen zijn hoog, ontwikkelingen gaan snel en de complexiteit is groot. CDA Brabant pleit voor een betere afstemming van de diverse regelingen tussen de diverse thema's alsmede op lokaal, provinciaal en landelijk niveau. Agrariërs en hun opvolgers moeten kunnen blijven terugvallen op een ondersteuningsstructuur (incl vouchers) om zich met raad en daad te laten bijstaan. Voor jonge

boeren (en zij hebben de toekomst!) wil CDA Brabant stimuleringsregelingen ontwerpen die de onrendabele top van duurzame investeringen eraf haalt en/of garantstellingen biedt. Zo kunnen jonge boeren ook verduurzamen. Als de keuze uiteindelijk toch op beëindiging van het bedrijf valt, moeten agrariërs gebruik kunnen maken van beëindigingsregelingen mét een sociaal plan, zodat ondernemers met de blik naar voren aan een nieuwe toekomst kunnen beginnen.

We willen bedrijven via een rijksregeling voor piekbelasters of andere opkoop- of verplaatsingsregelingen de mogelijkheid bieden om versneld te innoveren en de bedrijfsvoering aan te passen zodat deze bedrijven qua depositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden geen (piek)belaster meer zijn. Als maatregelen (waaronder stalinnovatie, extensivering en/of omvorming) niet voldoende mogelijkheden bieden, zullen deze bedrijven moeten verplaatsen of stoppen. Het CDA pleit binnen de spelregels van staatssteun voor het algeheel schadeloos stellen van de wijkers voor het algemeen belang.

In Brabant wordt al jaren via de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) gewerkt aan het reduceren van stikstof en die lijn zet CDA

Brabant door. Natuurherstel c.q. in stand houding, staat daarbij centraal en niet de kritische depositiewaarden. *CDA Brabant zet doelvoorschriften boven middelvoorschriften.* Als onderdeel van de BOS en uitvoering van het Nationaal Programma Landelijk Gebied worden gebiedsprocessen opgestart en staan de doelen mbt natuurherstel, perspectief voor de agrarische sector en eventuele andere doelen specifiek voor het gebied centraal. Ook maakt leefbaarheid op het platteland hier nadrukkelijk deel van uit. Alle deelnemers doen mee op basis van gelijkwaardigheid. Opgelegde reductiepercentages of zoneringskaartjes van Den Haag spelen daarbij geen rol. Wij doen het op onze manier en nemen onze verantwoordelijkheid, voor de natuur en voor PAS-melders.

De stip op de horizon voor stikstof zijn de in de landelijke Wet Stikstof en Natuur opgenomen doelstellingen, waarbij we deze tussentijds evalueren. Daarbij kiezen we voor een gelijke behandeling van sectoren. De deadline (1-1-2024) voor stalinnovaties is niet houdbaar, onder andere omdat deze op dit moment te weinig juridische zekerheid bieden voor de ondernemers, de emissiereducties worden onvoldoende geborgd en procedureel zijn ze niet haalbaar. *Het CDA Brabant wil met betrekking tot de stalinnovaties aansluiten op het landelijk beleid. Hiermee is voor het CDA Brabant de datum van 1-1-2024 van tafel. Het CDA heeft vertrouwen in het vakmanschap van de ondernemers en daarbij streven wij naar het inzetten op doelvoorschriften.*

Transitie is een zaak van de lange adem. *Perspectief voor de landbouw is de sleutel naar een vitaal platteland met robuuste natuur, grote biodiversiteit en adequate waterbalans.* Dit vraagt om consistent beleid met voldoende structurele financiële middelen over meerdere bestuursperiodes heen. De overheid dient heldere en transparante kaders te stellen (en zich niet te laten verleiden tot het zelf aan het bureau bedenken van oplossingen). Sectoren dienen in hun kracht gezet te worden om tot innovatieve en creatieve oplossingen te komen, de overheid heeft hierin een faciliterende rol!

Verduurzaming en marktwerking bieden ook nieuwe kansen voor de landbouw- en voedselsector. Denk aan de volgende trends

CDA Brabant gelooft dat er ook andere mogelijkheden zijn om emissies te reduceren, bijvoorbeeld via innovatie en managementmaatregelen.

Via realtime metingen en expert judgements gaat CDA Brabant het effect van managementmaatregelen onderbouwen. Hiertoe dient ook een innovatiestructuur (her)ingericht te worden. Ook in de andere sectoren is innovatie van groot belang voor o.a. precisielandbouw en biobased.

De WUR, onze Brabantse universiteiten, kennisinstellingen, HBO en MBO, proefboerderijen en -tuinen, dan wel praktijkbedrijven, moeten opnieuw en nadrukkelijker de (financiële én fysieke c.q. vergunning technische) ruimte krijgen om innovaties op gang te brengen. Niet alleen grote bedrijven moeten daarbij aanspraak kunnen maken op ondersteuning, maar ook kleine boerderij-innovaties. Dat gaat via een laagdrempelig projectplan met een vast aanspreekpunt binnen de provincie. Subsidie voor verduurzaming, kennisdeling en innovatie moet eenvoudig aangevraagd kunnen worden.

zoals de vraag naar biologische producten, voedsel van dichtbij en de verschuiving in dieet naar meer plantaardig.

Er is een groeiende vraag naar biobased materialen, zoals in de bouw, de verpakkingindustrie, schoonmaak en verzorgingsproducten. En ook groeit de vraag nog altijd naar zorgvoorzieningen en kinderopvang. CDA Brabant vindt dat voor dit soort ontwikkelingen ook voldoende ruimte moet komen, zowel qua bouwblok grootte als in de vorm van vergunningen (en ook hier zonder nadelige effecten voor de directe bestaande omgeving).

Bovenal ziet het CDA veel kansen voor juist de agrarische sector als het over natuurherstel en -beheer gaat. De provincie Noord-Brabant dient voorop te gaan in het mogelijk maken van nieuwe robuuste verdienmodellen en een marktconforme beloning voor groen-blauwe diensten. CDA Brabant onderstreept de meerwaarde van agrarische bedrijven als beheerder van het buitengebied en geeft bedrijven beleidsmatig de ruimte om zich te ontwikkelen onder meer door de samenwerking met terreinbeherende organisaties te stimuleren en via plattelands gelden van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). CDA Brabant vindt dat de provincie Noord-Brabant er strikter op moet toezien dat de afgesproken doelen en natuurwaarden (flora en fauna) door alle (natuur)organisaties en bedrijven die gebruik maken van de GLB-gelden, gehaald worden.

CDA Brabant gaat zich ook sterk maken om beheersvergoedingen, die marktconform beloond moeten worden, te mogen stapelen, gaat voor langjarige contracten voor agrarisch natuurbeheer (minimaal 15 jaar), wil het kapitaliseren van CO2 vastlegging in gewassen stimuleren. De grondpositie van de provincie of van het Groen Ontwikkefonds Brabant (GOB) wordt in de gebiedsgerichte aanpak ingebracht en gekoppeld aan ondernemers in de nabijheid, zonder daarbij onderscheid te maken tussen bedrijven en/of intensiteit.

Ook hier gaat de voorkeur uit naar langjarige samenwerkingen. Eventueel verworven

landbouwgronden, buiten het Natuurnetwerk Brabant, blijven inzetbaar voor agrarische bedrijven die hun bedrijf willen voortzetten. Grond is voor CDA Brabant het smeermiddel. Er is geen doelstelling om het areaal in handen van de overheid te vergroten.

Door slimme combinaties te maken met agrarisch gebruik (stimuleren extensivering), recreatie en natuur kan iedereen profiteren van grondmobiliteit. De overheid heeft hier de taak om te faciliteren. Voor het mogelijk maken van een toekomstbestendig verdienmodel natuurinclusief boeren worden passende randvoorwaarden gecreëerd. Technische innovaties en data analyses gaan onze agrariërs helpen om zorgvuldiger en duurzamer gebruik te maken van bodem en water. Hiermee kan het gebruik van beschermingsmiddelen, water en (kunst)meststoffen geoptimaliseerd worden. Ook mestbe- en verwerking dragen bij aan het hergebruik van nutriënten. Er kan meer op maat gesneden voor de markt worden geproduceerd, waardoor er ook minder voedsel verspild wordt. Via live monitoring kan onder andere een beeld gegeven worden van emissies en kan de groei en kwaliteit van gewassen en het dierenwelzijn worden gevolgd en krijgt de agrariër gereedschap om als ondernemer nauwkeurig te sturen. Ook biedt robotisering oplossingen voor het arbeidstekort.

Het CDA vindt boer-burgerinitiatieven van groot belang voor het begrijpen van elkaar, inzicht in de markt en waardering van de voedselproducent. Evenementen, groot en klein moeten hiervoor podium blijven bieden en samenwerking, ook in de vorm van coöperaties, verdienen ondersteuning als ook voedsel educatie op scholen.

CDA Brabant vindt dat de inzet op precisielandbouw zowel in de plantaardige als dierlijke sectoren een sterke impuls moet krijgen.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- is de deadline (1-1-2024) voor stalinnovaties niet houdbaar, onder andere omdat deze op dit moment te weinig juridische zekerheid bieden voor de ondernemers, de emissiereducties onvoldoende worden geborgd en procedureel niet haalbaar zijn;
 - zetten we in op (landelijke) beëindigingsregelingen ten dienste van doelstellingen voor het algemeen belang waar een sociaal plan voor betrokkenen onderdeel van is;
 - zorgen we voor een stevige impuls (inclusief structuur) van innovatie in de landbouw en voedselsector (monitoring, digitalisering, precisielandbouw, alle boeren digitaal en agri & food startups);
 - stellen we een grondbank in waarmee het mogelijk wordt de complexe gebiedspuzzels te leggen. Waaronder als belangrijk onderdeel, met boerenverstand, de extensivering van de agrarische sector voor behoud van voldoende agrarische grond;
 - zetten we in op lange termijnen voor (stapelbare) beheersvergoedingen met een adequate marktconforme beloning voor beheer en onderhoud van groen-blauwe diensten en van vastlegging van CO2;
 - zetten we in op uitbreiding en versterking van het goed functionerende ondersteuningsnetwerk, ook naar gemeenten, inclusief een voucherregeling voor agrariërs voor onafhankelijk advies;
 - zetten we in op het investeren in jonge boeren en de in- en uitstroom in het onderwijs op alle niveaus voor het werken in de groene sector om te voorzien in de arbeidsmarkttekorten en het gebrek aan opvolgers.
-

Stikstofaanpak

Omdat duizenden bronnen uit verschillende sectoren in binnen- en buitenland bijdragen aan de overschrijding van de kritische depositiewaarden op een natura 2000 gebied kan de oplossing niet enkel worden afgewenteld op agrarische bronnen dichtbij N2000 gebieden. Of het nu gaat om mobiliteit, industrie, buitenland, de agrarische sector of anderszins, iedereen doet en moet mee!

Naast instandhouding van natuur zullen we de juridische houdbaarheid van ons vergunningenbeleid moeten waarborgen. Dit zullen we moeten doen door emissiereductie, natuurherstel, natuurversterking door bijvoorbeeld nodige hydrologische omstandigheden te creëren. Hierbij zijn voor het CDA de instandhoudingsdoelen van de natuur leidend. Voor de Kritische Depositie Waarde zullen we zolang deze is vastgelegd in de Wet Stikstof en Natuur de landelijke wetgeving (moeten) volgen. Dit is nodig om ontwikkelingen en houdbare vergunningen daadwerkelijk te kunnen laten plaatsvinden.

Met de Brabantse Ontwikkel Aanpak is die weg ingezet. Naast het nemen van generieke bronmaatregelen (meer dan 40) in alle sectoren

voor het reduceren van stikstof is een goed gebiedsproces van cruciaal belang. Dit om gekoppeld aan het realiseren van de instandhoudingsdoelen te werken aan natuurherstel en het tegengaan van verdroging.

CDA Brabant wil blijven staan voor een beleid waarbij alle sectoren, op basis van de best beschikbare techniek, een evenredige stikstofbijdrage leveren.

De normen in landelijke wetgeving geven ons daarbij de breedte van het speelveld aan. En het stikstofbeleid mag niet leiden tot een kaalslag van het platteland en haar agrarische ondernemers.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- gaan we door met de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof om de wettelijke doelen te behalen. Hierbij is het belangrijk dat het beleid meer gericht wordt op instandhouding van de stikstofgevoelige natuur en niet alleen naar KDW wordt gekeken;
 - moet er een nog beter gelijk speelveld komen voor stikstofreductie en natuurverbetering, tussen de diverse sectoren (mobiliteit, industrie, de agrarische sector of anderszins) maar zeker ook met het buitenland. Het kan niet zo zijn dat bijvoorbeeld rondom Brabantse Wal forse ingrepen worden gedaan om stikstofdepositie terug te dringen en natuur te versterken terwijl de depositie uit het buitenland alleen maar toeneemt.
-

Natuur voor iedereen

CDA Brabant hecht aan het herstel en de versterking van natuur. Natuur dient verschillende doelen, het houdt ons gezond, het houdt ons veilig en we kunnen er in onze vrije tijd van genieten. Het CDA wil voldoende recreatieve activiteiten in of nabij de natuur. Wel moet gewaakt worden voor verrommeling door bijv reclameborden en dergelijke.

Natuur moet voor iedereen toegankelijk zijn, voor jong en oud, het gehele jaar door. Natuur mag dan ook om de harmonie tussen mens en natuur blijvend te kunnen waarborgen, niet verder achteruit gaan. CDA Brabant streeft naar naleving van de eisen die zijn vastgelegd ten aanzien van natuurbehoud en -herstel.

Er moet de komende jaren dan ook volop geïnvesteerd worden in de inrichting en het beheer van de Brabantse natuur.

Omdat deze opgave al groot genoeg is, kunnen alle niet-wettelijke eisen om de natuur te verbeteren alleen gebeuren als daar voldoende geld voor is en als dit op basis van vrijwilligheid tot stand komt. De boeren moeten een grotere rol krijgen in het natuurbeheer. Waterschappen combineren hun waterbeheertaken met natuurrealisatie en -beheer. Vaak zijn zij de uitvoerders van aan te leggen en te

onderhouden natuurgebieden en zijn medefinancier van de in opdracht van de provincie uit te voeren natuurprojecten. Het CDA koestert deze samenwerking. Niet alleen in het landelijk gebied, maar ook het groen in de stad en het dorp verdient aandacht. Natuur geeft zuurstof en bescherming tegen weergrillen (hoge temperaturen, heftige regenval) ten gevolge van klimaatverandering. Ook de biodiversiteit moet gestimuleerd worden om verdere achteruitgang een halt toe te roepen.

Gewaakt moeten worden voor verdere uitbreiding van natuur. Bij het planten van bossen dient een zorgvuldige afweging gemaakt te worden over de locaties. Agroforestry moet worden bevorderd en de landbouw met haar kruidenrijke graslanden mag niet in het gedrang komen. Natuur en landbouw gaan hand in hand.

Als het aan het CDA Brabant ligt, dan:

- worden de Natura 2000 gebieden en natuurgebieden in het Natuur Netwerk Brabant niet verder uitgebreid;
 - wordt er meer werk gemaakt van agrarische natuur- en landschapsbeheer, waarbij de boeren een goed verdienmodel hebben en afspraken gelden voor minimaal 15 jaar;
 - kunnen Brabanders bomen sparen voor hun eigen gemeente op basis van gefietste kilometers. Groen is ook belangrijk voor in de stad en dorp om bij te dragen aan klimaat- en biodiversiteitsdoelstellingen.
-

MOBILITEIT EN INFRASTRUCTUUR

Voor mobiliteit worden de verschillen tussen de dichtbevolkte delen (steden) van Brabant en het platteland groter. Voor het CDA blijft het belangrijk dat iedere Brabander zich kan verplaatsen, ongeacht woonplaats, leeftijd, beperking of inkomen. Het CDA wil geen extra filedruk en zet in op bereikbaarheid en gedeelde mobiliteit in het landelijk gebied. Dit doel is al een uitdaging en daarbij komt de maatschappelijke opgave om bewuster om te gaan met mobiliteit om bij te dragen aan klimaatdoelen. In het klimaatakkoord is opgenomen dat alle vormen van mobiliteit in 2050 emissieloos moeten zijn. Dat heeft consequenties voor iedere Brabander en zeker ook voor (zwaar) transport, openbaar vervoer, vliegverkeer en scheepvaart.

Mobiliteitstransitie

Om de verschillen tussen stad en platteland te verkleinen is het van het uiterste belang dat openbaar vervoerslijnen op het platteland gewaarborgd en versterkt worden. We focussen niet alleen op het aantal gebruikers maar ook op het maatschappelijk belang dat bus- en treinlijnen hebben voor hun regio. Initiatieven vanuit de samenleving om de bereikbaarheid te verbeteren worden daarnaast met raad en daad ondersteund.

Voor mobiliteit is een periode van veranderen aan de orde. Belangrijk onderdeel van deze verandering (mobiliteitstransitie) is het minder afhankelijk zijn of worden van de auto. Vooral in steden en gebieden waar sprake is van sterke economische groei (concentratie van werkgelegenheid) en ruimtelijke uitbreiding (verdichting) zijn veranderingen in het mobiliteitssysteem en mobiliteitsgedrag noodzakelijk.

Uitbreiding van (internationale) spoorverbindingen, goed ingerichte OV knooppunten (met mogelijkheid om fietsen te stallen), goed functionerende OV-lijnen (ook naar onderwijs) en (nieuwe) collectieve vormen van vervoer moeten bijdragen aan de *mobiliteit van iedere Brabander* en met name in stedelijke gebieden aan de motivatie om de auto minder te gebruiken of enkel te gebruiken in combinatie een parkeer- en mobiliteitshub. Nieuwe vormen van vervoer zoals de Brainportlijn moeten na een positieve evaluatie (gebruik, bevorderen van de bereikbaarheid en doorstroming) sneller worden uitgerold in andere delen van Brabant en over de provinciegrenzen heen.

Internationale trein- en busverbindingen kunnen een goed alternatief zijn voor vliegen binnen 500 km. Ook de elektrificatie van vliegtuigen kan uitkomst bieden.

Fiets- en voetpaden

Het CDA wil bij de inrichting van de openbare ruimte meer aandacht voor de fietser en voetganger. De toegankelijkheid en de veiligheid moet beter worden geborgd bij de start van alle (vernieuwde) plannen! Het VN-verdrag voor mensen met een beperking wordt nog onvoldoende toegepast. Uitbreiding en verbetering van doorgaande (snelle) fietspaden van regio naar steden, onderwijsinstellingen en werkgevers zal zeker bijdragen aan het minder gebruiken van de auto en de aantrekkelijkheid van Brabant.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- is er bij de inrichting van de openbare ruimte meer aandacht voor de voetganger;
- moeten de openbare ruimte en het openbaar vervoer toegankelijk zijn voor mensen met een beperking;
- zetten we maximaal in op versterking van wandel- en fietsroutes, voor zowel recreatief gebruik als voor woon- en werkverkeer (snelfietsroute);
- zetten we ook in op de bereikbaarheid van het landelijk gebied, zowel via openbaar vervoer, gedeelde mobiliteit, fiets en ook de auto zal een belangrijke rol blijven spelen.

Vrachtverkeer en zwaar (landbouw)vervoer

Vrachtauto's en landbouwwerktuigen worden steeds zwaarder en groter. Dit levert soms overlast en gevaarlijke situaties op in dorpen en op smalle (doorgaande) wegen. De provincie moet in dergelijke situaties een gebiedsgericht proces starten om met de betrokken partners te komen tot bestendige verbeteringen.

Al diverse jaren wordt gesproken over een tekort aan goede parkeerplaatsen voor vrachtauto's en voorzieningen voor vrachtwagenchauffeurs. CDA Brabant wil een onderzoek naar de benodigde omvang en geschikte locaties (eventueel in combinatie met een hub) in Brabant.

Samen oplossen en rol voor werkgevers

Zelfs met een goed doorontwikkelde mobiliteitstransitie blijft het nodig om diverse randwegen, toegangswegen en snelwegen te verbeteren (zie bijlage 1 of plaatje uit verkiezingsprogramma 2019 -2023 hier

opnemen). Meer dan in het verleden zullen voor deze verbeteringen en het oplossen van de knelpunten de mogelijkheden tot inpassing in een gebied worden meegewogen. De kwaliteit van de leefomgeving is wat ons betreft een bepalende factor bij de eventuele oplossingen voor mobiliteit. Samen met lokale overheden, werkgevers, inwoners en mobiliteitspartners zal een goede afweging moeten worden gemaakt.

CDA Brabant is groot voorstander van de zogenaamde gebiedsgerichte en/of opgave-gerichte benadering.

Aan het begin van een proces bepalen welke inwoners en organen willen meedenken en willen bijdragen aan de beste toekomstbestendige oplossing(en). Door processen op deze manier in te richten (van planvorming tot realisatie) verwachten wij dat er betere oplossingen ontstaan en vooral ook gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goede inpassing en toepassing. Werkgevers zullen een grotere rol moeten nemen om bij te dragen aan het oplossen van knelpunten en de mobiliteitstransitie.

Vliegvelden

Ook het vliegverkeer moet bijdragen aan de klimaatdoelen! Op verzoek van het Ministerie van Infrastructuur in 2019 is het advies 'Opnieuw verbonden' voor het vliegveld in Eindhoven opgesteld. Het proces is in december 2020 geconcretiseerd met het rapport 'Uitvoeringstafel Eindhoven Airport'. CDA Brabant staat achter de uitgangspunten en doelen die zijn opgenomen in de genoemde rapporten waarbij het verminderen van geluid en uitstoot belangrijke punten zijn, evenals het respecteren van de nachtrust tussen 23.00 en 7.00 uur. Door de actuele situatie zijn de uitgangspunten mogelijk al

verouderd en dient er opnieuw afstemming plaats te vinden op de huidige stikstofdoelen en het te verwachten CO2 plafond. Het CDA verwacht dat hierdoor op de korte en middellange termijn het verminderen van het aantal vluchten onontkoombaar zal zijn.

CDA Brabant volgt nauwgezet de ontwikkelingen op vliegveld De Peel en Volkel. Hoewel er, tegen de achtergrond van de huidige situatie in Oekraïne geen discussie is over het opplussen van defensie, zal evenwel ook defensie meer en meer rekenschap moeten gaan geven met zijn omgeving.

ECONOMIE, EDUCATIE EN WERKGELEGENHEID

Brabant is een belangrijke pijler van de Nederlandse economie. CDA Brabant wil zich inzetten om Brabant 'Booming' te laten blijven: meedoen aan de top. Dat gaat niet vanzelf, maar mag wat ons betreft ook niet ten koste van alles gaan. Brabant in balans, ook groei kent zijn grenzen. Een tekort aan werknemers, een tekort aan ruimte en de mobiliteit loopt tegen zijn grenzen. Een goede afweging in welke economie van toegevoegde waarde is voor Brabant is van belang. Dat vraagt publiek ondernemerschap van de provincie. Buiten de gebaande paden en met meer tempo.

Voor het behoud en de groei van onze economie zien we een grote rol voor de provincie. We moeten inzetten op een toekomstbestendige economie, om banen en welvaart voor toekomstige Brabanders veilig te stellen.

CDA Brabant vindt dat wij ondernemers daar waar mogelijk, moeten helpen die het wat lastiger hebben, met bijvoorbeeld kennis en advies zodat ze er niet alleen voor staan. Daar waar het kan, moeten ondernemers maximaal de ruimte krijgen, met zo min mogelijk overheidsbemoeienis.

We moeten inzetten op minder regels om zo bureaucratische wachtlijsten tegen te gaan, zodat meer creativiteit en innovatie worden uitgelokt.

CDA Brabant koestert Brabantse familiebedrijven, het midden- en kleinbedrijf (MKB) en beginnende bedrijven (startups). De provincie moet meedenken met vraagstukken waar zij tegenaan lopen, zoals de vestiging, uitbreiding of verplaatsing van hun bedrijf.

Ook zou de provincie samen met partners meer regie moeten nemen om ongewenste leegstand tegen te gaan en meer samenhang aan te brengen in het gemeentelijk bedrijventerreinenbeleid. En door extra stimulans kansen te bieden, bijvoorbeeld op het gebied van acquisitie. We willen ook de vrijetijdseconomie meer stimuleren. Niet alleen voor onze eigen inwoners, maar ook voor toeristen heeft Brabant op dit gebied veel te bieden.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- kijken we niet alleen naar de bedrijven aan de top, maar is er een (acquisitie)beleid voor de brede Brabantse economie en wordt nadrukkelijker dan in het verleden gekeken naar de toegevoegde waarde voor Brabant;
 - stimuleren we het samenwerken met en tussen bestuurslagen, met het bedrijfsleven, met kennisinstellingen en met maatschappelijke partners;
 - worden procedures voor aanbestedingen en subsidieverlening tot een minimum beperkt om administratieve rompslomp te voorkomen. Vergunningsprocedures worden zoveel mogelijk verkort.
-

Naar een duurzame en circulaire economie

CDA Brabant wil dat de provincie het midden- en kleinbedrijf (MKB) actief ondersteunt bij het in Den Haag of in Brussel verwerven van innovatiefondsen. Wij willen dat de provincie het ontstaan van innovatieve 'fieldlabs' (praktijkomgevingen) stimuleert door te helpen bij het vinden van passende locaties. Gemeenten moeten ondersteund worden om dóór te innoveren, bijvoorbeeld op het terrein van stadslogistiek, de overgang naar duurzame energie en op het gebied van duurzaamheid en circulariteit. De provincie gaat 'city deals' faciliteren tussen steden en kennisinstellingen. Maar ook specifiek innovatieve ontwikkelingen op het gebied van leefbaarheid op het platteland. CDA Brabant vindt dat de provincie een voorbeeldfunctie heeft en zet duurzaamheid en circulariteit voorop in haar eigen inkoopbeleid.

Bedrijventerreinen

CDA Brabant wil dat de provincie de herinrichting van bestaande bedrijventerreinen stimuleert en nieuwe bedrijventerrein ontwikkelt daar waar nodig en mogelijk. Leegstand dient hierbij voorkomen te worden. Afstemming met de gemeentelijke detailhandelstructuurvisies en visies op bedrijventerreinen zijn noodzakelijk. De provincie stimuleert zo tevens de regionale samenwerking en afstemming met betrekking tot bedrijvigheid en werkgelegenheid.

We zetten in op duurzame bedrijventerreinen om aan te kunnen sluiten bij de vestigingseisen van een nieuwe generatie bedrijven.

Brabantse bedrijventerreinen moeten goed bereikbaar zijn en blijven per openbaar vervoer. Daar waar een reguliere busverbinding niet rendabel is, kunnen creatieve, maatwerk vervoersoplossingen, mede mogelijk gemaakt door de provincie, uitkomst bieden. Bijvoorbeeld met een 'bedrijvenbus' in de spits en op piekmomenten. Ook moet er ingezet worden op meervoudig ruimtegebruik, duurzaamheid en circulariteit. De energievoorziening dient gewaarborgd te worden en ook moet er met de (her)inrichting heel nadrukkelijk rekening gehouden worden met het veranderende klimaat.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- blijven we het regionaal afstemmen van gemeentelijke detailhandelsvisies en -plannen stimuleren om zo overcapaciteit/leegstand te voorkomen;
 - zetten we bij nieuwe en bestaande bedrijventerreinen steviger in op meer meervoudig ruimtegebruik, duurzaamheid en circulariteit en nemen we belangrijke randvoorwaarden mee op het gebied van klimaat- en energievraagstukken.
-

Arbeidsmarkt en educatie

Veel bedrijven hebben een tekort aan technisch geschoolde vakmensen. CDA Brabant wil samen met onderwijsinstellingen en bedrijven jongeren op vroege leeftijd in contact brengen met techniek en ervoor zorgen dat de 'numerus fixus' op technische opleidingen verdwijnt. De

provincie dient een warm welkom te bieden aan technisch geschoolde migranten en heeft oog voor de randvoorwaarden op sociaal gebied, zoals taal, maar zeker ook huisvesting. Niet alleen in de techniek zien we tekorten aan goed geschoold personeel. Ook in de zorg, het

onderwijs en bijvoorbeeld de nieuwste vakgebieden (denk aan elektrificatie) schreeuwen werkgevers om personeel. De provincie Noord-Brabant doet er goed aan om niet enkel en alleen in te zetten op het stimuleren van techniek, maar ook oog te blijven houden voor de andere sectoren. Een goede balans is belangrijk om de soms niet te voorspellen economische grillen op te kunnen vangen. En ook voor een evenwichtige

doorontwikkeling van ons mooie Brabant op het gebied van welzijn en brede welvaart dragen genoemde sectoren hun steentje bij. Ook zien we dat grotere werkgevers eigen leergangen gaan aanbieden. CDA Brabant wil deze trend graag aanmoedigen maar wil ook graag zien dat er voldoende aansluiting blijft met het 'gangbare onderwijs'. (Om)scholing en educatie moet voor iedereen toegankelijk blijven, liefst onder vergelijkbare voorwaarden.

Recreatie en Toerisme

Door de coronacrisis is het enige tijd lastiger geweest om buitenlandse toeristen Nederland te laten bezoeken. Veel Nederlanders hebben gedurende deze tijd hun eigen land wel weer herontdekt. Iedere provincie, dorp en stad heeft haar eigen geschiedenis, gebruiken en stukjes cultuur. Het

CDA vindt het belangrijk om de Brabantse cultuur, natuur en gastvrijheid aan de toeristen en recreanten te laten zien.

Toerisme en recreatie heeft naast dat het zorgt voor amusement, ontspanning en educatie ook een belangrijk onderdeel in de Brabantse economie. We willen de komende jaren aan de hand van kleine én grote publiekstrekkingen, zoals de Efteling, Beekse Bergen, het Van Gogh Erfgoed en het Brabantse Erfgoed, nog meer toeristen naar Brabant halen. De rol van Visit Brabant heeft zich in deze bewezen en kan uitgebouwd worden.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- zetten we in op een evenwichtige arbeidsmarkt en toegankelijke educatie en mogelijkheden voor omscholing voor iedereen;
 - zorgen we voor een nadrukkelijke positionering van onze provincie op het gebied van toerisme en recreatie.
-

WATER, ENERGIE, BODEM EN LUCHTKWALITEIT

Water

De provincie maakt het beleid voor de waterhuishouding. Uitgangspunt moet zijn: veilig, voldoende en schoon. Schoon spreekt voor zich. Veilig geldt voor zowel de kwaliteit van het water als voor de bescherming tegen het water. Wij willen jong en oud ervan bewust maken dat schoon en voldoende water niet vanzelfsprekend is.

In samenwerking met de Waterschappen vragen we daarom blijvend aandacht voor informatie en educatie. CDA Brabant vindt waterbeheer een belangrijke taak van de waterschappen. De provincie moet hen helpen door duidelijke regels op te stellen voor natte én droge tijden, zodat het beschikbare water steeds goed verdeeld kan worden. Bij het opstellen van dit waterbeleid moeten inwoners, bedrijven, belangenorganisaties en andere overheden inspraak krijgen. Zo kunnen we kennis delen en er samen voor zorgen dat iedereen toegang houdt tot water.

Klimaatveranderingen leiden ertoe dat de kans op overstromingen dan wel langdurige droogte toeneemt. Waterveiligheid voor onze inwoners staat voorop en waar nodig nemen wij noodzakelijke extra maatregelen. Dat doen wij samen met onze inwoners, gemeenten, waterschappen en Rijkswaterstaat.

CDA Brabant vindt dat het vanuit het maatschappelijk belang essentieel is dat de waterkwaliteit verbeterd wordt. Dit heeft ook raakvlakken met de drinkwatervoorziening en het watergebruik van agrarische bedrijven waarin afwegingen moeten worden gemaakt. In de uitvoering van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zal dit naast reductie van stikstofdepositie een belangrijk onderdeel zijn.

CDA Brabant verstaat onder duurzaamheid ook de zorg voor schoon en voldoende drinkwater.

Drinkwater wordt in toenemende mate een kritische voorziening. De provincie brengt de strategische drinkwatervoorraad in beeld en neemt met partners passende maatregelen.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- zetten we in op een optimale samenwerking met waterschappen voor een duurzaam en klimaat- en toekomstbestendige waterinfrastructuur en -beheer. Ook de waterkwaliteit is daarbij van belang;
 - stellen we samen met Brabant Water de drinkwatervoorraad veilig zodat er altijd voldoende drinkwater beschikbaar is en blijft.
-

Energie

Energieopwekking is een verantwoordelijkheid van de overheid. Het is een voorziening (nut) die bijdraagt aan het algemeen belang. Om die reden horen energiebedrijven onderworpen te zijn aan strenge regels. In het algemeen belang dient ook de overgang naar duurzame alternatieve energiebronnen zoals wind-, zonne-energie, geothermie, aardwarmte, de metaalbrandstoftechnologie (Metalot) en het gebruik van waterstof zo snel mogelijk te worden gemaakt in Brabant. Het ontwikkelen van zonne- en windenergie legt beslag op onze schaarse publieke ruimte. Een goede inpassing in het landschap is daarom van groot belang. Burgerparticipatie is dan een vereiste om de juiste keuzes te maken, met name bij de uitvoering van de Regionale Energie Strategieën (RES'en). CDA Brabant pleit ervoor om initiatieven van onderop met voorrang te ontwikkelen. Een gezamenlijk akkoord voorkomt langdurige trajecten zonder resultaat en zorgt voor draagkracht van de omgeving.

Burgers die geconfronteerd worden met zonnepanelen/ windmolens in hun zicht-horizon moeten optimaal profiteren van de opbrengst van deze opgewekte energie. Zij hebben ook recht op de financiële lusten in het gebied waar energie worden opgewekt. CDA Brabant wil dat er meer zonnepanelen langs infrastructurele werken en industriële plassen komen. Dit is grond die niet gebruikt wordt voor landbouw. Te snel worden zonneparken aangelegd op landbouwgrond, zonder de mogelijkheden voor zon op dak of langs infrastructurele werken en langs industriële plassen te benutten.

De elektrificatie moet doorgaan, onder andere van het autopark. Dat betekent dat de provincie volop moet doorontwikkeling met het elektriciteitsnet. Door overbelasting van het huidige elektriciteitsnet bestaat er een kans dat er straks wel woningen worden gebouwd (kleinverbruikers), maar er geen ruimte op het elektriciteitsnet is voor voorzieningen zoals basisscholen en winkels (grootverbruikers).

Wat CDA Brabant betreft, gaat Brabant als hightech regio inzetten op de ontwikkeling van batterijen voor energieopslag.

Maar ook de ontwikkeling van groene waterstof als energiedrager en ten behoeve van energieopslag moet doorgaan in Brabant. Daar waar nodig creëren we experimenteerruimte. De TU Eindhoven heeft in deze ontwikkeling zelfs een sleutelrol in gekregen. Brabant ligt ook uitstekend aan de nationale en internationale hoofdleiding netwerken voor waterstof. Er moeten Brabantse aftakkingen komen met direct gebruik voor industrie en zwaar transport. Het Metalot initiatief verdient ondersteuning vanuit de provincie. Metalot versnelt duurzame, circulaire ontwikkelingen door kennis en ervaring van wetenschappers, overheid, studenten en ondernemers te combineren. Metalot streeft hierbij naar volledig hergebruik van grondstoffen én CO2-neutrale toepassing van metalen en energie.

Hoogspanningskabels verdwijnen zo veel mogelijk onder de grond. *CDA Brabant pleit ervoor om de Elektriciteitswet snel aan te passen.* Door deze aanpassingen wordt het mogelijk gemaakt om energieplannen per bedrijventerrein te maken, zodat bedrijven aan 'buren' kunnen leveren. Ook helpt dit om tot een eerlijker verdeling van de capaciteit van het elektriciteitsnetwerk onder Brabanders te komen.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- ondersteunt de provincie particuliere initiatieven met concrete informatie en adviezen, waarbij men samen een energiebron (wind, of zon of groen gas en groen gas-hubs) ontwikkelt;
 - wordt het elektriciteitsnet in Brabant snel verzaamd, daar dit noodzakelijk is voor klein- en grootgebruikers. Dit kan niet wachten tot 2030, zoals nu is aangekondigd;
 - ondersteunt de provincie de ontwikkeling van batterijen voor energieopslag;
 - dient ook de provincie in samenwerking met gemeenten en Rijksoverheid een rol te pakken als Brabanders als gevolg van de energiecrisis hun bestaanszekerheid aangetast zien worden.
-

Bodem

De kwaliteit van de bodem is de basis voor zowel een gezonde natuurontwikkeling als een duurzame landbouw. Hierin moet worden geïnvesteerd door de intensivering en opschaling van de projecten Bodemcoaching via Bodem-up en het bodemnetwerk. Alle agrariërs en andere partijen die op een manier met de bodem te maken hebben zoals de terreinbeherende instanties, waterschappen en gemeenten moeten toegang krijgen tot instrumenten om te meten en te monitoren en kennis te ontwikkelen via cursussen en kennisdeling in bodemgroepen.

Luchtkwaliteit

Ook de luchtkwaliteit verdient aandacht. Meer en meer worden we ervan bewust dat een verminderde luchtkwaliteit debet is aan tal van ziekten. Ziektes, voor zowel mens als dier, worden door de lucht verspreid en het lijkt erop dat sommige ziektekiemen zich juist gemakkelijker verspreiden in vervuilde lucht. Anderszins wordt de luchtkwaliteit beïnvloed door tal van actoren. Om meer vat te krijgen op luchtkwaliteit is meer onderzoek nodig en moet er meer gemeten en gemonitord worden. Er is nog veel onduidelijkheid over de interpretatie van gemeten waarden. Onderzoekinstellingen zoals TU Eindhoven en TNO, maar ook burgerinitiatieven zoals Aerias dienen ondersteund te worden bij de opzet van meetnetwerken.

FINANCIËN

We rekenen ons als CDA'ers in Brabant niet graag rijk of arm. Inkomenspolitiek hoeven we als provincie niet te bedrijven, dat is voorbehouden aan de rijksoverheid. Dat scheelt, maar... Toch geloven we in de samenwerking van de smalle beurs met meer welgestelden. Sterker nog: we zien het terug in vele lokale en regionale initiatieven. Van nature zet het CDA als volkspartij de tering naar de nering. We spannen ons permanent in om nieuwe middelen door samenwerking aan te boren voor de door ons zo gekoesterde brede welvaart. Met een open mind voor de nieuwe coalitie.

Sober waar het kan, maar bereid om te investeren waar het moet als het volgens onze plannen gewenst is. *Met zorg voor de toekomst, voor de komende generaties.* Doordacht realisme is dus ons vertrekpunt. Uitkeringen die de provincie van het Rijk ontvangt, verschillen van jaar tot jaar en bieden geen garanties voor de toekomst. Aan de inkomstenkant van de provincie blijven naar verwachting -ondanks renteverhogingen om de inflatie te bestrijden - ook de jaarlijkse rente-inkomsten onder druk staan uit de Essentgelden (geld dat de provincie kreeg en belegde na de verkoop van energiebedrijf Essent in 2009) als gevolg van vrij lage rendementen.

Wat de uitgaven van de provincie betreft, zal CDA Brabant dus kritisch zijn of het past in onze plannen. De provincie geeft alleen geld uit aan zinvolle investeringen waar Brabanders écht iets aan hebben.

Als het aan CDA Brabant ligt, dan:

- dat er dekking is voor ieder voorstel dat leidt tot uitgaven om zo tot een degelijk financieel beleid te komen. Uiteraard letten we er ook op dat het geld ook op de juiste wijze wordt besteed;
- kijken we vanuit een besef van verbondenheid tussen de generaties. Dit vraagt dat we verder kijken dan ons eigen belang en onze tijd, ook op financieel gebied;
- zorgen we voor een consistent indexeren (niet meer en niet minder, zo ook voor de provinciale opcenten motor- en rijtuigenbelasting). Indexering van inkomsten én uitgaven is noodzakelijk om evenwichtig te kunnen blijven plannen;
- zien we graag dat onze spaarpot van Essent in stand wordt gehouden en dat uitgeleend geld terug komt om weer opnieuw in te kunnen inzetten;
- werken we planmatig samen van onderop. Regionale verbanden kunnen komen met een financieringsvraag, waarbij wordt gewerkt met budget van de provincie. Het gaat altijd over regiodeals die verbonden zijn aan provinciale opgaven.

Onze voorkeur gaat hierbij, maar ook in z'n algemeenheid, uit naar werken aan infrastructuur, ontwikkeling cultuur en natuur, maatschappelijke initiatieven en projecten om de verkeersveiligheid, sociale cohesie, leefbaarheid van stad en platteland, grensoverschrijdende samenwerking dan wel stimulering van breedtesport te vergroten. De inzet van onze Brabantse euro's vergt doorgaans ook een flankerende opgave/cofinanciering van specifieke middelen uit Europa, Den Haag en het bedrijfsleven.

TOT SLOT

Het blijkt elke keer weer een uitdaging om een aansprekend provinciaal verkiezingsprogramma voor ons CDA Brabant op te stellen. De provinciale thema's lijken soms wat verder van ons weg te staan. Dit wordt versterkt door het gevoel dat de kloof tussen bestuur, burger en boer groter lijkt te worden. Niet voor niks dat we het terugwinnen van dit vertrouwen als eerste en concrete opgave hebben genoemd van dit CDA Programma. Mede omdat juist het profiel van ons CDA als middenpartij zich bij uitstek leent om weer die verbinding te maken. Verbinding tussen links en rechts, tussen jong en oud, tussen arm en rijk en tussen boer, burger en bestuur!

En ook zijn de gesprekken met onze leden, stakeholders, verenigingen en bedrijven waardevol geweest. We hebben hieruit input voor ons programma kunnen ophalen en het heeft ook ons weer met elkaar verbonden. De politiek-bestuurlijk dynamiek is momenteel immers groot, of het nu over stikstof, landbouw of woningbouw gaat. Steeds duidelijker wordt ook dat we veel nadrukkelijker dan ooit daadwerkelijke keuzes moeten maken. Als CDA willen we de goede keuzes maken, dicht bij de mensen en mét onze mensen.

Ook ons programma is voor en door onze mensen gemaakt. In het bijzonder wil ik daartoe alle leden van de programmacommissie bedanken: Gerbert van de Mierden (vicevoorzitter), Dana Pollaert (redactie), Ankie de Hoon, Ria van der Hamsvoord, Kees de Heer, Jürgen Stoop, Rob van Ginneken, Silvana Vermunt, Erik Ronnes, Elies Lemkes, Antoine Wintels, Ton Pulles en Albert Renders. Een aantal mensen hebben zogenaamd 'tegen gelezen', ook dank aan hen! Ook genoemde leden, stakeholders, verenigingen en bedrijven wil ik graag bedanken voor hun tijd, inzet en bijdrage. Ten slotte dank aan het bestuur van ons CDA Brabant voor hun faciliterende rol tijdens het gehele proces!

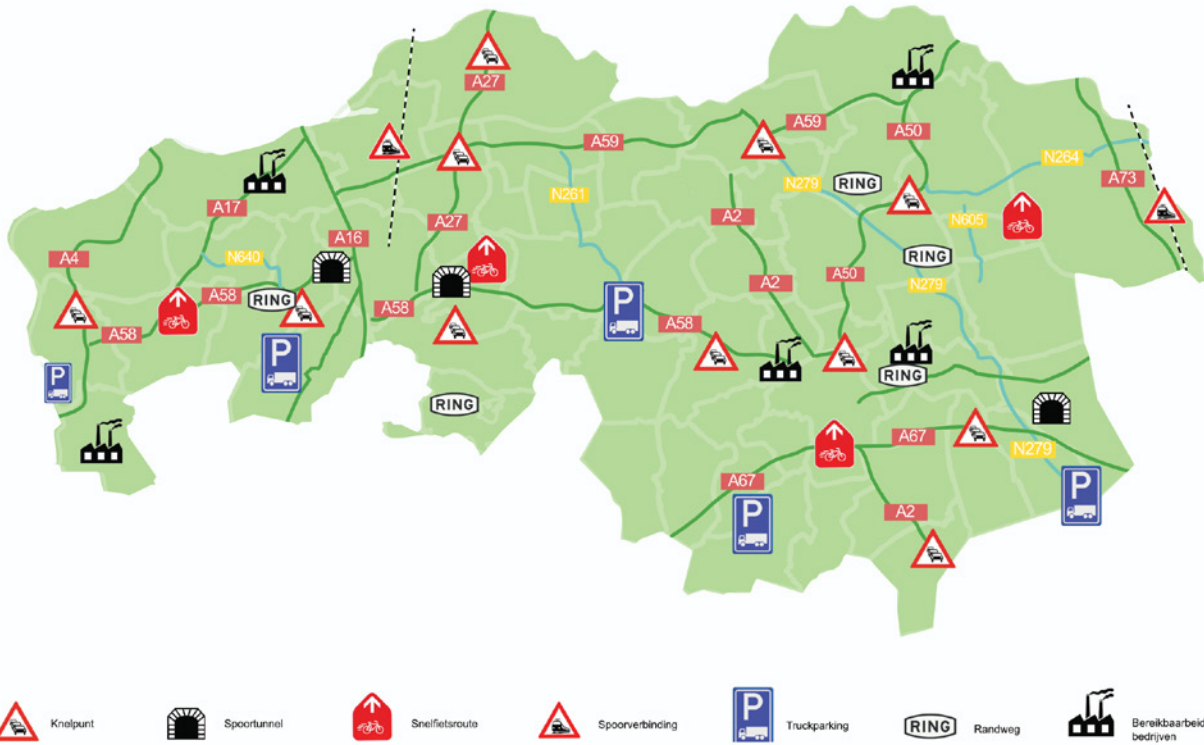
Parallel aan het opstellen van het verkiezingsprogramma werd de kandidatenlijst samengesteld. Het is aan onze lijsttrekker Erik Ronnes en deze kandidaten om uiteindelijk uitvoering te geven aan dit programma. Ik wens hen daartoe veel succes, eerst met de verkiezingen, daarna met de eventuele onderhandelingen en uiteindelijk met het vervullen van onze verbindende rol als onderdeel van Provinciale Staten dan wel Gedeputeerde Staten. Ik mag hopen dat dit programma als een goed kompas mag dienen voor de komende bestuursperiode. Een bestuursperiode waarin het aan gaat komen op het maken van échte keuzes, van goede keuzes!

Bedankt en Succes!

Caroline van Brakel
Voorzitter programmacommissie
Veldhoven, november 2022

BIJLAGE 1

De inzet waar CDA Brabant voor pleit. We zijn nog lang niet klaar!

abant • de partij van verbindingde partij van het compromis • CDA Brabant • de partij o
ensen ondersteunt die niet over eigen kracht beschikken • CDA Brabant • de partij teg
larisatie • CDA Brabant • de partij die de wereld beter wil doorgeven aan de volgen
neratiede partij van het midden • CDA Brabant • de partij van de waarheid • CDA Brabant •
rtij die luistert • CDA Brabant • de partij met een geweten • CDA Brabant • de partij van
aliteit • CDA Brabant • de partij die staat voor de veiligheid van de inwoners • CDA Brabant •
rtij die staat voor het verenigingslevende partij van samen • CDA Brabant • de partij die gelo
de eigen kracht van mensen • CDA Brabant • de partij van verbinding • CDA Brabant • de par
n het compromis • CDA Brabant • de partij die mensen ondersteunt die niet over eigen krac
schikken • CDA Brabant • de partij tegen polarisatiede partij die de wereld beter wil doorgeve
n de volgende generatie • CDA Brabant • de partij van het midden • CDA Brabant • de partij vo
waarheid • CDA Brabant • de partij die luistert • CDA Brabant • de partij met een geweten
DA Brabant • de partij van de realiteit • CDA Brabant • de partij die staat voor de veiligheid vo
inwonersde partij die staat voor het verenigingsleven • CDA Brabant • de partij van samen
DA Brabant • de partij die gelooft in de eigen kracht van mensen • CDA Brabant • de partij vo
rbinding • CDA Brabant • de partij van het compromis • CDA Brabant • de partij die mens
dersteunt die niet over eigen kracht beschikken • CDA Brabant • de partij tegen polarisatie • CD
abant • de partij die de wereld beter wil doorgeven aan de volgende generatiede partij van h
idden • CDA Brabant • de partij van de waarheid • CDA Brabant • de partij die luistert • CD
abant • de partij met een geweten • CDA Brabant • de partij van de realiteit • CDA Brabant •
rtij die staat voor de veiligheid van de inwoners • CDA Brabant • de partij die staat voor h
renigingsleven • CDA Brabant • de partij van samen • CDA Brabant • de partij die gelooft in
gen kracht van mensen • CDA Brabant • de partij van verbinding • CDA Brabant • de partij vo
t compromis • CDA Brabant • de partij die mensen ondersteunt die niet over eigen krac
schikken de partij tegen polarisatie • CDA Brabant • de partij die de wereld beter wil doorgeve
n de volgende generatie • CDA Brabant • de partij van het midden • CDA Brabant • de partij vo
waarheid • CDA Brabant • de partij die luistert • CDA Brabant • de partij met een geweten
DA Brabant • de partij van de realiteit • CDA Brabant • de partij die staat voor de veiligheid vo
inwonersde partij die staat voor het verenigingsleven • CDA Brabant • de partij van samen
DA Brabant • de partij die gelooft in de eigen kracht van mensen • CDA Brabant • de partij vo
rbinding • CDA Brabant • de partij van het compromis • CDA Brabant • de partij die mens
dersteunt die niet over eigen kracht beschikken • CDA Brabant • de partij tegen polarisatie • CD
abant • de partij die de wereld beter wil doorgeven aan de volgende generatiede partij van h
idden • CDA Brabant • de partij van de waarheid • CDA Brabant • de partij die luistert • CD
abant • de partij met een geweten • CDA Brabant • de partij van de realiteit • CDA Brabant •
rtij die staat voor de veiligheid van de inwoners • CDA Brabant • de partij die staat voor h
renigingsleven • CDA Brabant • de partij van samen • CDA Brabant • de partij die gelooft in
gen kracht van mensen • CDA Brabant • de partij van verbinding • CDA Brabant • de partij vo
t compromis • CDA Brabant • de partij die mensen ondersteunt die niet over eigen krac